

บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ :
กรณีศึกษาวัดพระธาตุดอยงิ้ว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

นายสงกรานต์ เทพประสิทธิ์

ภาคินพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)

คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

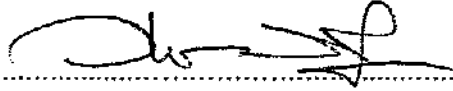
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

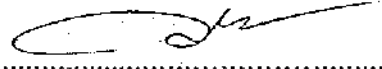
พ.ศ.2550

บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ :
กรณีศึกษาวัดพระธาตุดอยกองข้าว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

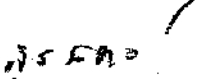
สงกรานต์ เทพประสิทธิ์
คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการสอบภาคินิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)

อาจารย์ ประธานกรรมการ
(วิชัย รุชชาติ)

อาจารย์ กรรมการ
(ประเสริฐ รุกไทยดี)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กรรมการ
(กรวีร์ ศรีกิจการ)

รองศาสตราจารย์ ศึกษาราชการแทนคณบดี
(ดร.สุรสิทธิ์ วชิรจร)

วันที่ ๕๕ ตุลาคม พ.ศ.2550

บทคัดย่อ

ชื่อภาคนิพนธ์ : บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
ศึกษากรณี : วัดพระธาตุคอกงิ้ว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
ผู้เขียน : นายสงกรานต์ เทพประสิทธิ์
ชื่อปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)
ปีการศึกษา : 2550

การศึกษารoles of พระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษากรณี : วัดพระธาตุคอกงิ้ว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษารoles of พระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และ 3) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การศึกษาครั้งนี้ใช้การสอบถามแบบสอบถามในลักษณะเผชิญหน้า (Face to face) จากพระสงฆ์ที่จำวัดอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 128 รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่, ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test , F-test เพื่อทดสอบสมมติฐานและหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ผลการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวนพรรษาในการบวช คือ 1 – 10 พรรษา ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีตำแหน่งสังฆาธิการ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง 11 – 20 ปี ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณและการสนับสนุนจากองค์กรอื่นจากการทำงานด้านการอนุรักษ์

บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริง ของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ วัดพระธาตุคอกงิ้ว พบว่า บทบาทที่คาดหวัง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกระตุ้นสร้างจิตสำนึก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเผยแพร่ให้ความรู้

บทบาทที่ปฏิบัติจริง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกระตุ้นสร้างจิตสำนึก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเผยแพร่ให้ความรู้

ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้ การรับรู้ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ วัดพระธาตุคอกองข้าว

ข้อเสนอแนะ

1. องค์การศาสนาควรเสริมพลังให้พระสงฆ์ และกำหนดให้มีการอบรมให้ความรู้แก่พระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อที่จะได้มีความรู้ความเข้าใจ ไปถ่ายทอดให้กับประชาชน เพราะพระสงฆ์เป็นบุคลากรที่ประชาชนให้ความเชื่อถือและศรัทธา และจะได้มีบทบาทในการอบรม เผยแพร่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้อย่างรู้คุณค่า

2. องค์การพระสงฆ์ ควรกำหนดให้งานอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นภาระงานที่ควร มีแผนงานและงบประมาณรองรับ โดยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

3. องค์การศาสนาควรมีการเสนอปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้ดำเนินการอนุรักษ์อย่างจริงจัง และสามารถที่จะกระตุ้นให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดในการป้องกันการบุกรุกป่าไม้

4. องค์การศาสนาควรมีการจัดกิจกรรมร่วมกับประชาชนในการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เช่น พิธีสืบชะตาป่า การบวชป่าและต้นไม้ (พิธีกรรมของภาคเหนือ) การร่วมสำรวจพื้นที่ป่าไม้ร่วมกับประชาชน การปลูกป่า ปลูกต้นไม้ เป็นต้น เพราะกิจกรรมเหล่านี้จะส่งผลให้ประชาชนมีส่วนร่วมและอนุรักษ์ป่าไม้

ABSTRACT

Title of Research Paper : Role of Monks in Forest Resource Conservation : A Case Study of Phrathat Doi Kongkhao Temple, Muang District, Chiangrai Province

Author : Mr.Songkarn Teprasit

Degree : Master of Arts (Social Development)

Year : 2007

The three objectives of the survey were : 1) to examine the role of monks in forest resource conservation, 2) to identify the factors affecting the role of monks in forest resource conservation and 3) to reveal the problems and obstacles, including some suggestion on forest resource conservation. The data were collected by distributing face-to-face the questionnaire to 128 monks in Muang District, Chiangrai Province. The data were processed by SPSS for Windows. Frequency, mean, standard deviation were used to describe the data, and t-test and F-test to find out the relationship between the independent variables and the dependent variable.

The findings were summed up below.

Most of the monks were 51 years old or ANOVA and were in monkhood for 1-10 years. They completed primary school and held the position of Sangadhikarn. They stayed in Muang District for 11-20 years. Most of them did not receive any budget or financial support from other organization in carrying out forest resource conservation.

As a whole, the expected role of the monks in forest resource conservation was found to be high. Building conscience had the highest mean, and spreading knowledge had the lowest mean. Overall, the actual role was moderate.

Again, building conscience got the highest mean, and spreading knowledge got the lowest mean.

The factors significantly influencing the monks in forest resource conservation were acknowledgement about the forest resource problem and participation in conserving forest resources.

Recommendations

1. The religious organization should upgrade the monks' knowledge about forest resource conservation so that they can transfer the knowledge to the local people. As people have faith in monks, the role of spreading knowledge and persuading people to participate in forest resource conservation are suitable for monks to play so that people will use forest resources productively.
2. The religious organization should have a plan and budget for forest resource conservation. It should coordinate with the agency concerned to request for a budget for this purpose.
3. For the forest resource conservation to be effective, the religious organization should present the problems to the agency concerned so that that agency can strictly enforce the law to prevent forest encroachment.
4. The religious organization should hold activities for people to participate in forest resource conservation. These activities are, for example, prolonging the forest life, forest and tree, ordination (the rite of the northern region), participating in forest survey, forest-growing, tree-growing, etc. These activities will encourage people to participate in forest conservation.

คำนำ

ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) เรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษา : วัดพระธาตุดอยกองข่า อำเภอมือง จังหวัดเชียงราย เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับปริญญาโท ของคณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการศึกษาครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับอำเภอและจังหวัด จะได้ทราบถึงสถานการณ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และได้นำผลการศึกษาไปพิจารณาใช้ประโยชน์ในด้านการวางแผนและการบริหารเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และบังเกิดผลดีแก่การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาติในที่สุด

สงกรานต์ เทพประสิทธิ์

กันยายน 2550

กิตติกรรมประกาศ

ภาคนิพนธ์ฉบับนี้ประสบความสำเร็จได้ เพราะความกรุณาของอาจารย์วิชัย รูปขำดี อาจารย์ประธานกรรมการที่ปรึกษาภาคนิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำ และเอาใจใส่ในทุกขั้นตอนของการทำภาคนิพนธ์ อาจารย์ประเสริฐ รักไทยดีและผู้ช่วยศาสตราจารย์กรวีร์ ศรีกิจการ อาจารย์กรรมการที่ปรึกษาที่ให้ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบแก้ไขภาคนิพนธ์ ทำให้ภาคนิพนธ์มีความสมบูรณ์ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์มา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ ของคณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนศาสตร์ที่เปิดโอกาส ในด้านการศึกษาอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคม

ขอกราบขอบพระคุณ พระอาจารย์วิบูลย์ ธมมเดโช เจ้าอาวาสวัดพระธาตุคอกยงข้าว ที่ให้คำแนะนำและให้กำลังใจแก่ผู้ศึกษาตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณคณะสงฆ์ทุกรูปที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ในการศึกษาครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณพ่อและแม่ที่ให้กำเนิดชีวิต คอยอบรมสั่งสอน และ ให้กำลังใจตลอดมาทั้งเรื่องการทำงานและการศึกษา

ขอขอบคุณ คุณพงษ์เดช รัตนานุกูล นักวิชาการป่าไม้ระดับ 7 สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 2 (เชียงราย) คุณสมพงษ์ ไหว้วงศ์ เจ้าพนักงานป่าไม้ระดับ 5 สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 2 (เชียงราย) และคุณวาสนา วงศ์นุปีง พยาบาลวิชาชีพ ระดับ 7 ว. โรงพยาบาลแม่ลาว จังหวัดเชียงราย ที่ให้คำแนะนำและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณภรรยาและลูก ครอบครัวอันอบอุ่นที่ให้กำลังใจเสมอมา

คุณความดีที่เกิดจากงานวิจัยนี้ขอมอบแด่พ่อแม่ ครู อาจารย์และผู้ที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาติทุกคน

สงกรานต์ เทพประสิทธิ์

กันยายน 2550

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(1)
ABSTRACT	(3)
คำนำ	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(6)
สารบัญ	(7)
สารบัญตาราง	(9)
สารบัญแผนภูมิ	(12)
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	c2-1
2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	4
2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพระสงฆ์และบทบาทของพระสงฆ์	9
2.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	19
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ	24
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับป่าไม้และการอนุรักษ์ป่าไม้	31
2.6 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ	35
2.7 แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้	41
2.8 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	44
2.9 แนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม	59
2.10 ประวัติความเป็นมาของวัดพระธาตุคอกงช้าง	64
2.10 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	65
บทที่ 3 กรอบแนวคิดและวิธีการศึกษา	
3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา	72

	หน้า
3.2 นิยามศัพท์ในการศึกษา	74
3.3 สมมติฐานในการวิจัย	75
3.4 หน่วยในการวิเคราะห์	76
3.5 ประชากรในการศึกษา	76
3.6 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	79
3.7 การวิเคราะห์ระดับตัวแปร	81
3.8 การเก็บรวบรวมข้อมูล	83
3.9 การประมวลผลข้อมูล	83
3.10 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	84
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
4.1 ความเป็นมาและสาระสำคัญของโครงการพัฒนาป่าไม้	85
4.2 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง	86
4.3 บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	89
4.4 การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	94
4.5 การรับรู้ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้	99
4.6 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้	100
4.7 การทดสอบสมมติฐาน	101
4.8 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ	108
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล	
5.1 สรุปผลการศึกษา	111
5.2 การอภิปรายผล	114
5.3 ข้อเสนอแนะ	117
บรรณานุกรม	119
ภาคผนวก	121
ประวัติผู้เขียน	140

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	แสดงรายชื่อตำบลและจำนวนวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย	77
4.1	แสดงจำนวนและร้อยละของพระสงฆ์ จำแนกตามสถานภาพของข้อมูลทั่วไป	88
4.2	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ป่าไม้ วัดพระธาตุดอยกองข้าว	90
4.3	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ของพระสงฆ์	92
4.4	แสดงจำนวน ร้อยละ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ วัดพระธาตุดอยกองข้าว	94
4.5	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ วัดพระธาตุดอยกองข้าว	95
4.6	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ วัดพระธาตุดอยกองข้าวจำแนกเป็นรายประเด็น	97
4.7	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ของพระสงฆ์	99
4.8	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ของพระสงฆ์	100
4.9	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของพระสงฆ์ จำแนกตามอายุ	103
4.10	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อหาความแตกต่างบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีค่าเฉลี่ย จำแนกตามอายุ	102
4.11	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของพระสงฆ์ จำแนกตามพรรษา	103
4.12	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อหาความแตกต่างบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีค่าเฉลี่ย จำแนกตามพรรษา	103

	หน้า
4. 13	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของพระสงฆ์ จำแนกตามระดับการศึกษา 104
4. 14	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อหาความแตกต่างบทบาทที่ ปฏิบัติจริงในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีค่าเฉลี่ย จำแนกตามพรรษา 104
4. 15	แสดงจำนวนร้อยละค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของพระสงฆ์ จำแนกตามระยะเวลาในการอยู่ในพื้นที่ 105
4. 16	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างพระสงฆ์จำแนกตามระยะเวลา ในการอยู่ในพื้นที่ 105
4. 17	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างพระสงฆ์ จำแนกการรับรู้ปัญหา ทรัพยากรป่าไม้ 105
4. 18	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของพระสงฆ์ จำแนกตามการรับรู้ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ 106
4. 19	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อหาความแตกต่างบทบาทที่ ปฏิบัติจริงในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จำแนกการรับรู้ปัญหา ทรัพยากรป่าไม้ 106
4. 20	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของพระสงฆ์ จำแนกการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 107
4. 21	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อหาความแตกต่างบทบาทที่เป็น จริงในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จำแนกการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ 108
4. 22	แสดงคู่ความแตกต่างระหว่างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่า ไม้กับบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จำแนกการมี ส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 108
4. 23	ปัญหา อุปสรรค ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ตามโครงการ พัฒนาป่าไม้ 109
4. 24	ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ตามโครงการพัฒนาป่าไม้ 109

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา	73